

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Institutionum Juris Canonici Sive Primorum totius Sacrae
Jurisprudentiae Elementorum. Libri Quatuor**

Febeo, Francesco Antonio

Coloniæ Agrippinæ, 1704

VD18 13560743-001

Tit. III. De Inquisitionibus

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63052](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63052)

T I T. III.

De Inquisitionibus.

1. Tertius modus instituendi & prosequendi causas criminales est inquisitio, *criminis* nempe *ex officio a Judice competente legitime facta investigatio*, prout describitur ab Host. in *Sum. de inquisitionib.* Dicitur *ex officio*, quibus verbis ab accusatione discernitur in qua Judex procedit ad instantiam Accusatoris, cum è con- verso in inquisitione nemine instante, sed ex vi muneris sui inquirat de crimine, ut sic ad ple- nam probationem sententiamq; perveniat, live id faciat occasione denunciationis ab aliquo fa- ctæ, five duntaxat ex vi famæ præcedentis.

2. Dicitur à *Judice competente*. Pro quo, ut inquisitio valida sit, opus est ut Judex non so- lum simplici jurisdictione fungatur, sed etiam jus gladii habeat seu merum imperium, de quo dictum est in *lib. preced. tit. de Judice* circa fi- nem; ac præterea necesse est ut suæ jurisdictioni subjectum habeat Reum contra quem inquirit, & articulum super quo inquirit: alioquin in- quisitio invalida est, quia extra territorium jus dicenti non paretur impune, *c. 2. de constit. in 6. & toto tit. C. si à non compet. Jud.* ac pro- pterea inquisitio facta à Judice sæculari contra

Ecclesiasticam personam nulla est, quia Clerici nec civiliter nec criminaliter conveniri possunt coram Iudice sæculari, ut diximus in *lib. 2. tit. de immunit. Ecclesiar. & docet Farinac. in praxi crimin. p. 1. lib. 1. tit. 1. q. 1. n. 55.*

3. Modus hic procedendi, ex dispositione Juris Canonici, extendit se ad omnia crimina, utpote indistinctè concessus in *cap. Qualiter & quando 24. de accusat. & cap. licet Heli 2. de Sim.* At in foro sæculari, attento jure civili scripto, non potest regulariter Judex ex officio inquirere super delictis, nemine accusante, nisi in casibus & delictis exceptis, quorum aliqua numerantur à Gloss. in *l. 1. §. Ex publico ff. ad leg. Jul. de adulter. v. sine accusatore*: quamvis attento jure consuetudinario communiter recepto procedatur etiam in eodem foro per inquisitionem ex officio in omnibus delictis, factaque illa sit remedium ordinarium, ut testatur *Clar. lib. 5. §. Practica criminalis q. 3. n. 6.*

4. Inquisitio universim sumpta dividi communiter solet à Canonistis in tres species. Prima est omnino generalis seu generalissima, per quam nullo particulari crimine, nullaque particulari persona expressa, generatim inquiretur ex mero officio Judicis, an committantur, nec ne crimina in aliqua communitate? an de ullo sit fama vel suspicio ullius criminis? Hoc generè inquisitionis utuntur Prælati & Superiores in
visita-

visitatione Provinciae & locorum subjectorum.

Altera est *omnino specialis*, per quam super certo crimine inquiritur contra certam personam ut cum super homicidio facto inquiritur contra Titium, an illud commiserit. Tertia est *mixta*, id est partim specialis, partim generalis, qualis est quæ generalis est circa personam & specialis circa delictum, ut cum de particulari homicidio commisso inquiritur generaliter, quisnam illud commiserit? aut quæ est specialis circa personam & generalis circa delictum, ut cum inquiritur an Titus ullo se crimine maculaverit?

5. Quod attinet ad inquisitionem omnino generalem, recepta communiter à Doctoribus sententia est, fieri illam posse etiam si nulla præcedat infamia, nullumque indicium criminum commissorum, arg. desumpto ex *cap. 1. de off. Ordin. & cap. 1. §. s. ne de censib. in 6.* ubi præcipitur generatim Prælati Ecclesiasticis & Superioribus, ut suo tempore faciat visitationes & inquisitiones generales, nulla habita mentione infamiae præcedentis. Incommodum enim esset & Reip. perniciosum, si Prælati hoc remedium indistinctè non suppeteret ad purgandam Remp. moresque subditorum reformatos; cum præsertim per hoc genus inquisitionis nemini injuria fiat, utpote per quod contra neminem in particulari inquiratur. Utrū autè in eo casu teneantur aut possint subditi manifestare occulta delicta Superiori generaliter

liter inquirenti ad effectum illa puniendi, videri potest examinatum apud Authores, quos refert Less. lib. 2. de Just. c. 29. dub. 13. n. 109.

6. Quod spectat ad inquisitionem specialem, indubitati juris est, non posse illam unquam incipere à solo Judice, sed opus esse ut aliquid precedat, quod inquisitioni viam aperiat, Judicemque cogat ad procedendum ex officio. Primò enim constare ipsi debet de crimine an sit commissum: unde si vestigium aliquod ejusdem criminis relictum sit, quale relinquit homicidium, incendium, perfossio domus &c. debet prius Judex illud inspicere, aut curare ut inspiciatur, Si autem nullum vestigium relictum sit, saltem opus est denunciatione vel querela ejusdem criminis.

7. Secundò ubi jam constat de delicto, antequam inquiretur contra certam personam, opus saltem est ut aliquid indicium militet contra ipsam, ut docet Clar. in loco supracitato q. 5. ex Innoc. & aliis. Sed neque vigore talis indicii potest Judex immediatè procedere ad inquirendum de veritate contra eandem personam, ad effectum illam puniendi, nisi contra ipsam fama publica loquatur originem habens à personis honestis fideque dignis, & non à malevolis vel improbis hominibus, ex c. Qualiter & quando 24. & c. Inquisitionis 21. §. Tertia. de accusat. Quare habito indicio, capiendæ sunt primū

num informationes an sit fama de illa persona, idque ea majori qua fieri potest circumspessione atque prudentia, ne per illam ipsam inquisitionem de infamia, ejusdem personæ famam cæteroquin integram lædi contingat, atque inde nascantur injuriæ unde jura nascuntur, ut dicitur in *c. Qualiter 17. eod.*

8. Quod si hoc Juris ordine non servato procederet Judex, legitimè contra ipsum exciperet inquisitus, & appellationè interponens ea quæ interim à Judice fierent invalidaret: quamvis si præsens sit, & nihil excipiat cognoscens contra se nullatenus infamatum inquiri de veritate, processus validus sit per textum expressum in *cap. 1. & 2. eod. in 6.* quia scilicet in eo casu censetur renanciaffe juri suo, quod est in ejus favorem introductum.

9. Hæc tamen doctrina de necessitate infamiae præcedentis, intelligenda est regulariter & extra casus exceptos, quales numerantur plures à Doctoribus, ut videre est apud Less. *lib. 2. de Just. cap. 29. dub. 15. num. 124. & seqq.* Inter reliquos est, si inquirendum sit de criminibus, quæ sint maximè noxia Reip. & ex quibus impendat aliis periculum everfionis, ut puta de crimine hæresis, & apostasiæ, in quibus præcedente dumtaxat suspitione aliqua orta ex indicibus non levibus, inquiritur etiam sine infamia, ut docet Navar. *in rubr. de Judiciis num.*

n. 93. & colligitur ex cap. *Excommunicamus* 13. §. *Adiucimus* in iis verbis *vel aliquos occulta conventicula celebrantes de hæret. C. l. Apostatarum* 4. C. de *Apostatis*: nec non de crimine læsæ majestatis, per extrav. Henrici VII. Imperatoris, quæ incipit *Ad reprimendum*, & habetur post librum *Feudorum*, junctâ ibid. *Glof. v. Inquisitionem*: & sic de similibus enormibus delictis, quæ tendunt in grave damnû spirituale vel temporale Reip.

10. Item casus exceptus est, ubi inquisitio non fit ad effectum puniendi delictum, sed solum ad impediendum malum, ut cum agitur de officiorum aut beneficiorum collatione, de matrimonio contrahendo &c. tunc enim etiam de delictis occultis inquiri potest, licet de illis nullus sit rumor; ita tamen ut eadem delicta permaneant quantum fieri potest occulta, & parcatur famæ inquisiti. Vide Navar. in loc. cit. n. 92.

11. Item alius casus est ubi publica criminis suspicio est contra aliquem, licet aliunde non infamatum: quia communis illa suspicio supplet vicem infamæ; ut ibid. docet Navar. n. 96. ut puta si Dominus inveniatur occisus, & ignoretur author, inquiritur contra servum ex *l. 1. ff. ad S. C. Silanianum*: aut ubi Judici vel per generalem inquisitionem, vel per confessionem Rei factam in judicio, vel per denunciationem publici Officialis patefactus est author criminis, etiamsi testis fortè peccaverit a-

per-

periendo illud crimen : quia ex quo crimen deductum est in publicam Judicis notitiam , procedit contra illud Judex particulariter inquirendo , ex eod. Navar. *ibid.* n. 87. In ejusmodi enim casibus intervenit notorium juris , quod plus est quam infamia , cum infamia non probet , sed tantum accuset , at notorium sive juris sive facti probet saltem semiplene. Vide Less. *in cit. cap. 29. dubit. 15.*

12. Ubi igitur de alicujus infamia satis constet , vel ubi aliqua ex iis circumstantiis interveniat , pro qua non est opus publica infamia præcedente , Judex illum interrogat de veritate criminis si est præsens , ut si fateatur , illum puniat ; si neget , ut inquisitionem contra eum formet : si est absens , præcipit ut citetur ad personaliter comparandum , etiam (si opus sit) per realem capturam : quia inquisitio specialis procedit dumtaxat contra præsentem , nisi se contumaciter absentaverit , per textum in *cap. Qualiter & quando 24. de accusat.* ubi insuper pro legitimo modo prosequendæ inquisitionis præcipitur , ut inquisito exponi debeant capitula de quibus erit inquirendum , ut facultatem habeat se ipsum defendendi , & non solum dicta sed etiam nomina testium sint ei publicanda , ut quid & à quo sit dictum appareat , nec non exceptiones & replicationes legitimæ admittendæ , ne per suppressionem nominum præbeatur

beatum audacia infamandi, per exceptionum autem exclusionem aperiatur occasio falsum deponendi.

13. Illud autem hac in re diligenter curandum est Judici, ut ad sententiam damnationis non perveniat, nisi contra inquisitum de veritate criminis dentur probationes luce meridiana clariores, ut pluries in superioribus indicatum est ex *l. Absentem 5. ff. de pœnis & l. fin. C. de probationib.* Quare nec de suspicionibus damnari debet inquisitus, nec de indiciis, quamvis cæteroquin inducentibus violentam præsumptionem: quia quamdiu sistitur intra terminos præsumptionis non habetur certitudo.

14. Hoc tamen intelligendum est de damnatione propriè dicta, per quam infligitur pœna crimini correspondens. Cæterum facultatem Judicis non excedit, etiam ante plenam probationem criminis, aliquo tormenti genere exercere Reum in subsidium probationis, ut videlicet eo tormento mediante ipse Reus, confitendo veritatem, suppleat quod requiritur ad complementum probationis, quale genus tormenti ad illum finem adhibiti vocari solet Tortura: quamvis etiam pro ipsa certi sint fines præstituti, ut neque in omni circumstantia, nec ex quolibet commisso criminis indicio adhiberi possit, ut constat ex toto tit. *ff. de questionib.* Primo enim ex *l. Edictum 8. ff. eod.* non adhibetur nisi
in

in criminibus gravioribus, quorum poena fit mors, vel mutilatio, vel triremes & c. ne alioquin poena torturae major fit, quam poena, qua crimen ipsum (si probaretur) puniendum esset, ut accideret si adhiberetur in criminibus levioribus.

15. Secundò non adhibetur, nisi Reus torqueri possit: quia de jure aliqui prohibentur torqueri, ut puta ob ætatem impuberes, hoc est qui 14. annos non impleverunt, *l. de minore* 10. & *l. Ex libero* 15. ff. eod. ob debilitatem senes, ob periculum abortus mulieres prægnantes, ob privilegium viri illustres aut in dignitate constituti, & sic de reliquis, de quibus *Antonius Gomez. resolut. 10. 3. cap. 13. num. 3. & Clar. qu. 64.*

16. Tertio non potest subjici Reus torturae, nisi vel fuerit semiplene probatum ejus crimen, ut puta per depositionem unius testis omni exceptione majoris, qui deponat de proprio visu & c. vel saltem nisi sufficientia indicia militent contra ipsum: quia ex *c. cum in contemplatione* 6. de reg. jur. in ipso causa initio non est à questionibus (hoc est à tormentis) inchoandum.

17. Dixi *sufficientia indicia*. Juristæ enim quinque gradus indiciorum distingunt, quorum aliqui sufficiunt, aliqui non sufficiunt ad torturam, ut videre est apud *Less. lib. 2. de Just. cap.*

cap. 29. dub. 17. In primo gradu infimo sunt levia, probabilia tamen, quæ de authore criminis probabilem ingerunt suspicionem. In secundo gradu sunt probabiliora, quæ præsumptionem generant. In tertio sunt indicia gravia, quæ vocantur etiam indicia juris atq; legitima. In quarto sunt graviora, quæ semiplene probant. In quinto sunt indicia gravissima, quæ etiam appellantur indubitata.

18. Primi & secundi gradus indicia non sufficiunt ad torturam, sed solum ad informationes capiendas, & etiam ad realem capturam personæ; sufficiunt autem indicia gravia & graviora aliorum graduum: cujusmodi sunt fama publica aliquibus aliis adminiculis juncta, ut si accedat aliquis testis minus idoneus: confessio Rei extrajudicialis probata per duos testes omni exceptione majores: assertio duorum vel trium sociorum criminis, ubi suspicio non est illa ex malevolentia proficisci; dictum enim unius socii utpote testis minus idonei non sufficeret, nisi esset simul conjunctum cum infamia vel gravi suspicione; imo nec assertio vulnerati in ea usque ad mortem persistentis, ex *l. si quis 3. ff. ad S. C. Silanian.* tum quia non dixit juratus ut solent dicere testes, tum etiam quia præsumitur ex offensione aliqua vel errore dixisse.

19. Item fuga statim patrato scelere inica
con-

conjuncta cum fama vel suspitione communi,
 ex l. *Lege Cornelia* 25. ff. eod. Inimicitia gravis
 cum aliis indiciis ab ea pendentibus, ut si ante
 minatus est, arma paravit, eoque tempore circa
 illum locum visus est, quo homicidium est cō-
 missum &c. Inconstantia & titubatio Rei dum
 examinatur, spectata qualitate personæ & cau-
 sæ. Si quis visus sit exire cum ense stricto ex ali-
 quo loco, ubi reperiatur aliquis interfectus. Si
 res sublata reperiatur apud Inquisitum, nec do-
 cere possit unde eam habeat, supposito quod sit
 persona vilis & malæ famæ. Demum si commis-
 so aliquo gravi furto, vilis persona quæ ibi fre-
 quenter versari solet, appareat repente dives &c.
 & sic de reliquis similibus, quæ ex Gomez. to. 3. c.
 13. & ex Clar. q. 21. refert. Less. in cit. c. 29. dub. 17: &
 Azor. p. 3. lib. 13. cap. 26.

20. In ejusmodi autem casibus à Jure permis-
 sita quæstio seu tortura adhibenda est, ut ei-
 dem neq; semper neque numquam sit fides ha-
 benda: nam ut dicitur in l. 1. §. *In causa tributo-*
rum ff. de quæstion. res est fragilis & periculosa, &
qua veritatem fallat: nam plerique patientia sive
duritia tormentorum ita tormenta contemnunt, ut
exprimi eis veritas nullo modo possit alii tanta sunt
impatientia, ut quovis mentiri, quam pati tormen-
ta velint & ita fit, ut etiam vario modo fateantur.
ut non tantum se, verum etiam alios criminentur.
 Inde factum est, ut ad damnandū inquisitū non
 satis

fatis sit eundem in tormento fuisse confessum crimen, nisi etiam procul à tormento suam confessionem ratificet : quamvis si illam revocet, possit iterum, & etiam tertio quæstioni subijci, non autem ulterius ; quia, ne in acta tam odioso procedatur sine termino, si tertio tortus tertio etiam confessionem in tormento factam revocavit, damnari non potest, imo debet absolvi, ut docet *Gomez. in loco supra citato n. 27. & Jul. Clar. quæst. 21. num. 36.* relatus ab *Azor. in cit. cap. 26.*

21. Hactenus dicta de non damnando ex indiciis Reo, procedunt potissimum quoad damnationem, per quam imponatur pœna, quæ probato crimine imponetur. Cæterum si indicium aliquod gravissimum contra Reum detur, unde violentissima capiatur præsumptio ; tunc Reum illum puniri posse pœna aliqua extraordinaria minori, prout Judici videbitur & causa postulabit, receptum esse restatur *Clar. ibid. num. 40.* ubi etiam addit positum esse in arbitrio Judicis, Reum in eo casu vel gravi quæstioni subijcere, vel punire pœna aliqua extraordinaria minori. Item quod dictum est, neminem ex indiciis puniri debere pœna criminis ordinaria, intelligendum est extra particulares aliquos casus à legibus approbatos, quos enumerat *Less. in cit. cap. 29. dub. 17. in fine.*

22. Adde ex æquitate canonica expressa in
c. In-

Inquisitionis 21. §. 1. de accusationibus, inquisitum atque convictum, non semper puniendum necessario esse illa pœna canonica, qua puniretur, si fuisset criminaliter accusatus atque convictus. Distinguitur enim ibi, utrum crimen de quo aliquis inquisitus, & convictus est, sit talis generis, ut impediatur executionem suscepti ordinis aut retentionem beneficii etiam post peractam pœnitentiam, quale est v. g. crimen homicidii utpote irregularitatem inducens, aut simonia commissa in asssecutione Ordinis seu beneficii; vel utrum sit talis generis ut post peractam pœnitentiam non impediatur executionem aut retentionem beneficii. In primò casu inquisitus & convictus puniendus est eadem pœna canonica, qua puniretur, si contra ipsum processum esset per criminalem accusationem, videlicet depositione, cum sit canonice inhabilis ad illud officium vel beneficium. At in secundo casu potest judicantis discretio moderari pœnam secundum personæ merita & qualitatem excessus. Rationem assignat Panor. *ibid.* quia in iudicio inquisitionis proceditur sine accusatore: cum ergo Reus in uno gravetur, æquum est in alio relevari, & sic mitiorem pœnam ei imponi.

23. Demum quod attinet ad inquisitionem mixtam, quam diximus esse tertiam speciem inquisitionis, nihil tere difficultatis est, suppositis

iis

iis quæ dicta sunt tum circa inquisitionem generalem, tum circa specialem, ex quibus illa veluti componitur. Illud tamen in controversiam vertitur circa ipsam à Doctoribus-utrum de delicto particulari certo ac publico, cujus author ignoratur, licitum sit Judici generaliter inquirere contra personas, quis illud fecerit, quamvis cæteroquin de ejusdem criminis authore nulla sit infamia, nullum indicium?

24. In hac controversia quamvis aliqui Theologi (quos citat *Less. in cit. c. 29. dub. 14. n. 113.*) senserint id non esse licitum, eo argumento ducti, quod juxta Sacros Canones per inquisitionem non procedatur, nisi de authore sit fama, vel saltem indicia, ex *c. qualiter & quando 24. c. Inquisitionis 21. & c. Cum oporteat. 19. de accusat.* at tamen recepta praxis in foro Ecclesiastico & seculari contrarium suadere videtur, dummodo inquiretur in genere, quis delictum fecerit? non autem in particulari, an illud fecerit Petrus, nisi de eo sit aliqua fama, vel indicia, de quo videtur sermo esse in citatis juribus. Huc etiam facit ratio qua probavimus, pro inquisitione omnino generali non esse opus infamia vel indicibus præcedentibus: quia videlicet nisi tales inquisitiones fierent, gravissima sequerentur in Remp. incommoda, & aliunde ex ejusmodi inquisitionibus nemini fit injuria, cum contra neminem in particulari inquiretur, atque ita
hanc

hanc sententiam docet *Innoc. in c. Bona 23. de elect. n. 5. Less. cit. cap. 29. dub. 14. Farinac. in praxi crim. p. 1. lib. 1. de inquisit. tit. 1. q. 9. n. 18. alii- que plures.*

25. Per ejusmodi autem inquisitiones via Judici aperitur ad inquisitionem specialem: nam primo interrogat eos quos putat esse de criminis authore non ignaros, an sciant quis illud commiserit? Quod si omnes dicant se nescire, tunc interrogat eos generaliter de fama: an sit aliquis de eo infamatus? & si ex ejusmodi informationibus resultet suspicio vel indicium probabile contra aliquem; tunc incipit specialiter inquirere contra ipsum, sumendo speciales informationes &c. ut tradit *Clar. in praxi crim. §. fin. qu. 5. n. 5. & Azor. p. 3. lib. 13. cap. 26. post principium.*

T I T. I V.

De exceptionibus criminum.

1. **D**Uobus potissimum modis opponi crimen contra aliquem potest, & Judici manifestari primo, quasi per modum actionis: secundo, per modum exceptionis, seu ad se defendendum repellendo Adversarii intentionem. Cum igitur in præcedentibus titulis dictum fuerit de primo modo opponendi qui per accusationem seu